

K hodnocení svazků a útvarů pomocí výpočetní techniky

Inspekční prohlídky MNO a komplexní prověrky svazů nebo svazků ukazují na nutnost řešení jednotného a uceleného systému hodnocení bojové a politické přípravy v rámci Čs. lidové armády. Vydané „Směrnice pro kontrolní činnost v ČSLA“ VŠEOB-5-4 řeší jen způsoby, formy a náplň kontrol, nikoliv zásady hodnocení.

Přestože problematika bojové a politické přípravy štábů a vojsk je velmi složitá a různorodá, existuje řada oblastí, jež je buď stejná nebo značně podobná, např. politická a ideově výchovná práce, organizovanost režimu života, kázeň a mimořádné události, pořadová a střelecká příprava z pěchotních zbraní, ochrana proti ZHN, značná část týlových služeb apod.

Kvalitu plnění úkolů bojové a politické přípravy lze exaktními metodami měřit jen v úzce omezených druzích činnosti, např. při střelbách, udržování techniky na stanovených parametrech apod. K hodnocení některých dalších oblastí BPP, nebo aspoň jejich dílčích částí, jsou stanovena kritéria různými předpisy nebo směrnice, jimiž je možné se řídit. Např. k hodnocení politické a ideově výchovné práce byly vydány jednotné Směrnice ministra národní obrany a náčelníka HPS ČSLA závazné pro celou Čs. lidovou armádu. Tyto směrnice přesně stanoví kritéria, kdy a jak hodnotit jednotky (skupiny) a obsahují i zásady, z jakých hledisek k hodnocení přistupovat.

Pro určitou část oblastí bojové a politické přípravy podobná kritéria hodnocení vydána nebyla. Při celkovém hodnocení svazků a útvarů však musíme postihnout všechny oblasti života, výchovy a výcviku. K tomu je nutný jednotný, uce-

lený, přesný, ale i objektivní systém hodnocení. Takový systém byl zpracován u svazu PVOS a je plně využíván již od roku 1970. Za tuto dobu byla získána řada zkušeností a některé svazy je využily při tvorbě vlastních systémů hodnocení.

Systém hodnocení v PVOS je zpracován především na těchto zásadách:

1. Zahrnuje všechny oblasti BPP, které štáby a vojska plní a stanoví jednotná pravidla k hodnocení. Pro oblasti, pro které není obecnými nebo odbornými směrnici nebo předpisy stanoveno hodnocení, zpracoval konkrétně a detailně štáb svazu.

2. Systém hodnocení je založen na strojovém zpracování všech informací za využití výpočetní techniky.

3. Umožňuje získat ucelený přehled o kvalitě plnění úkolů podle jednotlivých oblastí BPP a umožňuje tak porovnávat výsledky svazků a útvarů mezi sebou.

4. Umožňuje získat centrální přehled o počtu a výsledcích kontrol za určité časové období a lze jej využít k usměrňování kontrolní činnosti štábů.

5. Umožňuje centrální evidenci výsledků kontrol a jejich dostupný výdej podle potřeb hlavních funkcí nebo jednotlivých oddělení.

6. Umožňuje sledovat tendenci v kvalitě plnění úkolů a analyzovat zjištěný stav na podkladě velkého počtu konkrétních údajů.

Na závěr výcvikového roku 1971 na vyšších stupních velení jsme byli svědky toho, že naprostá většina útvarů byla hodnocena jako „dobrá“. Vzniká otázka: „Spl-

nily svazky a útvary uložené úkoly se stejnou kvalitou? Lze postavit mezi ně rovnítko? Jistě že ne. Některé z nich jsou téměř vyhovující, jiné si udržují dobrý průměr a část se přibližuje k výtečnému hodnocení. Přes tyto rozdíly jsou všechny hodnoceny stejně známku „4“. Proto při stanovení zásad hodnocení zvolili jsme taková kritéria, která postihují i tyto zdánlivé podrobnosti.

Systém hodnocení je zpracován ve formě „Směrnice pro hodnocení BPP útvarů a divizí PVOS“, které byly rozeslány většině správ MNO a některým svazům. V duchu těchto směrnic byl zpracován i technický projekt pro výpočetní středisko, které uskutečňuje vlastní vyhodnocování.

Protože kvalitu celku (svazku, útvaru) nelze určit asymetrickým průměrem kvalit jednotlivých jeho částí, je nutné odlišit jejich podíl — závažnost na celkovém plnění úkolů. K tomu byla v systému hodnocení zvolena váhová čísla jednotlivých oblastí BPP (ukazatelů a disciplín) svazků a útvarů, jež jsou uvedena ve Vojenské mysl č. 9/1970.

Podle nových poznatků byla činnost svazků a útvarů rozdělena do 42 oblastí bojové a politické přípravy a ukazuje se, že ani tento počet plně nevyčerpává veškerou problematiku života štábů a vojsk.

K pochopení další části uvádím aspoň některé základní údaje, z nichž budu při rozboru vycházet. (viz tab. 1)

Z uvedeného přehledu vyplývá, že určité oblasti BPP (ukazatelé) jsou preferované a mají tudíž značně vyšší váhová čísla

než jiné oblasti. Podobně je tomu i při stanovení váhových čísel útvarů.

Připusťme, že za výcvikové období nebo za výcvikový rok byly útvary hodnoceny jak uvedeno v tabulce 2

Při původním systému hodnocení byly vypočtené výsledné známky definitivní a nikdo je již subjektivními zásahy neovlivňoval.

Koncem roku 1970 a v průběhu roku 1971 při inspekčních prohlídkách MNO byla použita zásada, že ke stanovení výsledné známky útvaru nebo svazku je rozhodující stav u tzv. základních druhů příprav. Byly to v našem případě ukazatelé označení čísly 01 až 05 a ukazatel 09. Protože není myslitelné aby MNO a svazy měly různé zásady při hodnocení, zpracovali jsme doplněk ke směrnici, v němž jsme označili určité druhy příprav na základní a současně za limitující při stanovení výsledné známky za útvar nebo svazek. Tímto opatřením však byl učiněn násilný zásah do původního systému hodnocení, protože po výpočtu známek pomocí váhových čísel, v nichž je již zahrnuta důležitost jednotlivých druhů příprav, se dále preferují určité, většinou tytéž přípravy, které jsou ostatním přípravám natolik nadřazené, že tyto — a těch je naprostá většina — se vůbec na výsledném hodnocení nepodílejí.

Na druhé straně je zcela pochopitelné, že MNO z celoarmádního hlediska musí určit na jednotlivé výcvikové roky nebo trvale rozhodující druhy příprav, na něž je třeba položit důraz. Např. RMNO

Tabulka 1

Ukazatel BPP		Útvar číslo			
Čís.	Název	1	2	3	4
Váhové číslo					
01	Bojová pohotovost	30	30	30	20
02	Pohotovostní systém PVOS	30	30	30	—
03	Politická a ideově výchovná práce	18	18	18	18
04	Řídící práce	15	15	15	15
05	Organizovanost režimu života, kázeň a MU	15	15	15	15
06	Pořadová příprava	5	5	5	5
07	Střelecká příprava	4	4	4	4
08	Tělesná příprava	4	5	6	5
09	Příprava k OPZHN	15	15	15	15
10—42	Ostatní ukazatelé	Různá váhová čísla např. 2—15			

Tabulka 2

Ukazatel BPP		Útvar číslo			
Čís.	Název	1	2	3	4
Výsledná známka za ukazatel					
01	Bojová pohotovost	5	4	5	3,8
02	Pohotovostní systém PVOS	4,5	4,2	4,3	3,7
03	Politická a ideové výchovná práce	4	4,1	4	3,7
04	Řídicí práce	4,2	3,2	4	3,6
05	Organizovanost režimu života, kázeň, MU	4,2	4,1	2,5	3,6
06	Pořadová příprava	4,1	4	4,3	3,4
07	Střelecká příprava	3,8	3,9	4	3,5
08	Tělesná příprava	4	3,8	4,1	3,4
09	Příprava k OPZHN	3,1	4	4,3	3,6
10—42	Ostatní ukazatelé	3,8—4,4	3,6—4,1	3,9—4,5	3,5—3,8
Výsledná známka za útvar vypočtená výpočtem střediskem pomocí váhových čísel		4,2 dobrý	3,9 dobrý	4,3 dobrý	3,7 dobrý

pro přípravu vojsk ČSLA v roce 1972 určuje: „Ke stanovení výsledného hodnocení svazků a útvarů při inspekčních prohlídkách a komplexních prověrkách brát jako rozhodující zjištěný stav kázně a počet mimořádných událostí“.

V současné době však nejsou centrálně stanoveny zásady k hodnocení kázně a mimořádných událostí. Útvary žijí ve většině případů v rozdílných podmínkách, mají různé počty osob, techniky apod. K mimořádným událostem dochází z viny jednotlivce, útvaru, nebo i nezaviněně. To znamená, že při posuzování mimořádných

událostí mohou být brána subjektivní a značně odlišná měřítka. V systému hodnocení BPP u PVOS jsou i tyto problémy postiženy a rozpracovány po konzultacích s vojenskými soudci a prokurátory, lékaři a psychology, s automobilními odborníky atd. (viz příloha 1).

Při posuzování této problematiky vzniká dále zásadní otázka zda považujeme výraz „rozhodující“ totožný s výrazem „limitující“. Můžeme v tomto případě přijmout totiž 2 řešení:

a) výslednou známku v „rozhodující“ míře ovlivníme známkou za kázeň a MU,

Příloha 1

Kritéria hodnocení mimořádných událostí

- A. Útvary rozdělit do kategorií podle počtu osob a podle toho stanovit tyto počty bodů:
- útvar s počtem osob 2000 a více 1 bod
 - útvary s počtem osob nižším než 2000, za každých 200 osob zvýšit o 1 bod.
- Např. útvar o počtu 2000 osob = 1 bod
 útvar o počtu 1600 osob = 3 body
 útvar o počtu 1000 osob = 6 bodů
 útvar o počtu do 200 osob = 10 bodů
- B. S ohledem na rozdílné podmínky v poměrech útvarů stanovit tyto počty bodů:
- letecké stavební a radiotechnické útvary = 1 bod
 - protiletadlové útvary = 1,5 bodů
 - stíhačí letecké pluky = 2 body
 - výcvikové a školní útvary a opravny = 2,5 bodů
- C. Jednotlivé MU rozdělit do 8 skupin (podle příslušné sbírky MNO) a ohodnotit je počtem bodů podle závažnosti. Konkrétně pak u jednotlivých MU přihlížet k jejich příčinám a podmínkám útvarů, za kterých k MU došlo.

1. Zběhnutí	Počet bodů
a) na zběhnutí je prokázána odpovědnost útvaru	16
b) na zběhnutí není prokázána odpovědnost útvaru	5
2. Svémocné vzdálení	
a) na svémocném vzdálení je prokázána odpovědnost útvaru	6
b) na svémocném vzdálení není prokázána odpovědnost útvaru	2
3. Sebevraždy a pokusy o ně	
a) na dokonanou sebevraždu měly vliv podmínky u útvaru (šikanování vojáků nebo jiné závažné důvody)	12
b) dokonaná sebevražda, k níž došlo výlučně na základě osobních vlastností pachatele	2
c) pokus o sebevraždu, na níž měly vliv podmínky u útvaru	8
d) pokus o sebevraždu, k níž došlo výhradně na základě osobních vlastností pachatele (mimo demonstrační projevy)	0
4. Dopravní a jiné nehody automobilů, traktorů a motocyklů, při nichž dojde k usmrcení nebo těžkému zranění osob nebo zničení techniky	
a) MU při jízdě vojenským služebním vozidlem	
— černá jízda, jež souvisí s výkonem parkové služby	15
— technické závady na vozidle	3
— nepřipravenost řidiče	6
— vina řidiče pod vlivem alkoholu	8
— nadměrná rychlost [nezvládnutí vozidla]	6
— usmrcení 1 osoby	10*
— těžké zranění 1 osoby	6**
— zničení techniky	7
K uvedenému základnímu počtu bodů se přičítá:	
* při usmrcení každé další osoby	4
** při těžkém zranění každé další osoby	2
— při přímém podílu útvaru na vzniku MU	5
Příklad: U útvaru došlo k mimořádné události.	Počet bodů
a) MU vznikla pod vlivem alkoholu u řidiče	8
b) Při MU byly těžce zraněny 2 osoby (6+2)	8
c) Na MU měl podíl útvár	5
Celkem za MU	21

Při posuzování mimořádných událostí vzniklých při jízdách na služebních vojenských vozidlech:

a) útvary rozdělit do 4 skupin, podle počtu služebních vojenských vozidel (mimo vozidla v NZ) a stanovit počet bodů s ohledem na počet dopravních MU:	
útvár s počtem vozidel do 50	4
útvár s počtem vozidel od 50 — 100	3
útvár s počtem vozidel od 100 — 200	2
útvár s počtem vozidel nad 200	1
b) Mimořádnou událost posuzovat podle počtu ujetých kilometrů	
ujeto do 300 000 kilometrů	3
ujeto 300 000 — 600 000 kilometrů	2
ujeto nad 600 000 kilometrů	1

Poznámka: Zvažovat dislokaci útvaru, složitost a intenzitu dopravního ruchu, počty odborných sil zabezpečujících automobilní službu je nesnadno srovnatelné a není do hodnocení zahrnuto.

c) MU při jízdě soukromým vozidlem	
— jízda vojáka z povolání ve služební době bez povolení	4
— jízda odcizeným vozidlem ve služební době — voják z povolání	8
— voják základní služby	6

- MU, kterou zaviní vojenská osoba z povolání nebo základní služby v době oprávněného opuštění ubytovacího prostoru (dovolená, VOP) podle ustanovení zákl. řádů se eviduje a hlásí služebním postupem podle příslušné sbírky MNO, ale body se nezatažuje 0

5. Krádeže, ztráty zbraní a munice

- a) podle druhů zbraní za 1 kus
 — za samopal (za každý další kus se připočte dalších +5) 15
 — za pistoli (za každý další kus se připočtou další +3) 10
- b) podle počtu střeliva do samopalu nebo pistole
 — do 40 kusů 2
 — do 100 kusů 4
 — nad 100 kusů 10
- c) granáty a trhaviny 20

6. Požáry vojenských objektů a vojenského majetku se škodou na 25 000 Kčs

- a) MU, při níž je prokázána odpovědnost útvaru
 — škoda činí 25 000 — 100 000 Kčs 10
 — škoda činí nad 100 000 Kčs 14
- b) MU bez prokázání odpovědnosti útvaru 2

7. Usmrcení, těžká zranění a hromadná onemocnění

MU, při níž je prokázána odpovědnost útvaru, např. nedodržení strážních pravidel, jiné porušení základních řádů, závady v hygieně, stravování apod. a tím došlo

- k usmrcení 1 osoby (za každou další osobu se připočte +4) 10
 — k těžkému zranění 1 osoby (za každou další osobu se připočte +2) 6

Příklad: Při MU ve strážní službě byli zabiti 2 vojáci a 1 těžce zraněný; příčinou bylo porušení strážních pravidel $(10+4+6) = 20$ bodů

8. Hrubé porušení kázně

Počet bodů

- hrubé porušení kázně ovlivňující celkový život u útvaru nebo na veřejnosti 10
 — hromadné neuposlechnut rozkazu nebo zprotivení se 6
 — výtržnosti 5
 — znásilnění nebo pohlavní zneužívání 2–4
 — vraždy 5–10

Poznámka: U všech těchto MU ponechat nebo snížit počet bodů na základě psychologického vyšetření pachatele ve vojenské nemocnici, která by měla vystavit lékařské vyšetření v němž by vyšetřovaného zařadila do jedné ze 4 skupin zdravotního stavu; podle toho se upraví počet bodů:

1. skupina (zdravý) — počet bodů ponechat
 2. skupina — 75 % bodů
 3. skupina — 50 % bodů
 4. skupina — 10 % bodů

Útvar je hodnocen za mimořádné události podle celkového součtu bodů z jednotlivých skupin:

Součet bodů	Hodnocení
0–20	5
21–40	4
41–60	3
61 a více	2

Uvedené hodnocení mimořádných událostí se rozumí za jeden výcvikový rok. Hodnotí-li se kratší časové období, bere se v úvahu alikvotní díl z počtu bodů.

Tabulka 3

Hodnocení	Útvar číslo			
	1	2	3	4
Výsledná známka za útvar vypočtená výpočtem střediskem pomocí váhových čísel	4,2 dobrý	3,9 dobrý	4,3 dobrý	3,7 dobrý
Upravená známka na úroveň nejnižší hodnoceného základního druhu přípravy (známky označené kroužkem v tabulce 2)	3,1 vyhovující	3,2 vyhovující	2,5 nevyhovující	3,7 dobrý

neboli ji značně přispůsobíme této známce, ať už jde o hodnocení kladné nebo záporné;

b) výsledná známka za útvar bude jednoznačně stanovena podle známky za kázeň a MU. Bude-li tato známka nepříznivá, tj. nižší než výsledné hodnocení útvaru, bude v tomto směru známkou „limitující“ a má určitou logiku. Stejně bychom měli ale postupovat i v opačném případě; zde však dochází k nelogickému řešení. Je např. možné hodnotit útvar známkou „4 – dobře“, když u něho je dobrá kázeň, je bez mimořádných událostí, ale na druhé straně má značné nedostatky v plnění ostatních základních úkolů v nichž je sotva vyhovující?

Použijeme-li výsledné údaje hodnocení z tabulky 2, které upravíme podle výsledků základních, v našem případě „limitujících“ druhů příprav, dojdeme k závě-
rům vyplývajícím z tabulky 3.

Útvar číslo 3, který byl původně hodnocen jako nejlepší, je po úpravách nevyhovující a útvar číslo 4, který byl nejslabší, zůstává i nadále „dobrý“.

Domnívám se že bychom neměli hodnotit ani jedním z uvedených příkladů, protože nepostihují v dostatečné hloubce složitost problematiky života svazků a útvarů. Rozbor systému váhových čísel uvedených ve Vojenské mysli č. 9/1970 přesvědčivě dokazuje, že je to nejpřesnější a neobjektivnější systém a nebylo by správné od něho upouštět. Navrhují proto hodnotit podle systému PVOS s tím, že je možné váhová čísla u vybraných druhů příprav zdvojnásobit nebo i ztrojnásobit a tím v rozhodující míře ovlivnit celkový výsledek hodnocení, jak nám ukládá RMNO.

Tento návrh vychází i z hlediska potřeb postihnout vazby a závislosti mezi jednotlivými druhy příprav. Např. politickou a ideově výchovnou práci nemůžeme izolovaně hodnotit jen podle samotných výsledků MLP a PoM, ale ve smyslu Směrnic MNO a náčelníka HPS ČSLA musíme

považovat za kritérium účinnosti této práce konkrétní výsledky v bojové a politické přípravě, v úrovni bojové pohotovosti, v politicko-morální jednotě vojsk a ve vysoké vojenské kázní a organizovanosti života.

Podobně je tomu i v řídicí práci, kterou nemůžeme posuzovat jako přesně ohraničenou oblast, protože její vliv se promítá do celého organismu a účinnost této práce vidíme až v praktické činnosti štábů a vojsk na konkrétních výsledcích, které jsou rozvedeny s systémem hodnocení do jednotlivých oblastí.

Poslední a neméně závažný problém současné doby je skutečnost, že z některých správ MNO nám docházejí návrhy nebo směrnice, jak jednotlivé druhy příprav hodnotit. Některé zásady k hodnocení uvedené v těchto dokumentech měly by být centrálně jednotně stanoveny pro celou ČSLA. Další nedostatek spatřujeme v tom, že tyto návrhy neřeší v systému hodnocení využití výpočetní techniky, což by mělo za následek, že bychom se opět vrátili ke klasickému – manuálnímu způsobu hodnocení, což je při existenci a někde i při nevytížení výpočetních středisek neracionální a v rozporu se závěry únorového plenárního zasedání ÚV KSČ.

* * *

Základy k hodnocení BPP pomocí výpočetní techniky jsou položeny, přestože mnohé problémy zbývá dořešit, a je nutné, aby celá problematika hodnocení byla posuzována a řešena v komplexu s respektováním všech hledisek.

Protože je předpoklad, že ještě v roce 1972 vydá MNO centrální směrnice k hodnocení BPP aspoň základních druhů příprav společných pro všechny druhy vojsk, domníváme se proto, že by bylo vhodné využít k tomu dosud získané zkušenosti.